

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА

Жанна ХЛОПНА,

методист відділу виховної роботи та позашкільної освіти ЧОШПО імені К.Д. Ушинського

ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА ЧЕРНІГІВЩИНИ У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

У 2024/2025 році робота закладів позашкільної освіти спрямована на створення сприятливих, комфортних умов для формування української національної ідентичності в процесі духовно-морального виховання дітей та молоді, всебічного, гармонійного розвитку вихованців, їхніх здібностей, вмінь, навичок, талантів, формування громадянської свідомості, соціальної активності, професійного самовизначення, засвоєння національних цінностей, звичаїв, традицій, досвіду, виховання патріотизму, гордості за державу.

Для реалізації «Стратегії розвитку позашкільної освіти» важливим є визначення шляхів її виконання – напрямів роботи, від яких залежить ефективність моделі позашкільної освіти; систем організаційної, методичної та координаційно-методичної роботи; психологічного супроводу освітнього процесу, роботи з педагогічними кадрами.

У 2024 році розглянуто досвід Миронової Л. М., *директора* Деснянського закладу позашкільної освіти «Центр творчості дітей та юнацтва» Деснянської селищної ради.

Миронова Лідія Миколаївна – досвідчений педагог, має високий рівень науково-теоретичної та фахової підготовки, впроваджує ефективні форми і методи організації освітнього процесу з національно-патріотичного виховання в закладі, постійно працює над підвищенням якості сучасного заняття, що створює необхідні умови для розвитку дітей відповідно до їх інтересів, бажань і можливостей, працює над проблемою «Національно-патріотичне виховання як пріоритетний напрям виховного процесу в закладі позашкільної освіти». Вона є авторкою патріотичного гімну Центру творчості.

Освітній процес закладу організовано відповідно до навчального плану роботи. Гуртковою роботою охоплено 740 дітей, які відвідують 40 гуртків: військово-патріотичного, туристсько-краєзнавчого, еколого-натуралістичного, науково-технічного, художньо-естетичного (декоративно-ужиткового профілю) напрямів.

Педагогічний колектив ЦТДЮ під керівництвом директора працює над удосконаленням освітніх технологій, здійснює розробку тематичних проєктів, проводить пошуково-дослідницьку роботу, приділяє увагу всебічному розвитку творчої особистості, формуванню патріотичної свідомості вихованців.

У закладі проводяться тематичні тижні, майстер-класи, педради, концерти, свята, колективні творчі справи. Традиційними вже стали місячник педагогічної майстерності «Творчість єднає нас» та підсумковий захід «Крок до зірок», де кожен педагог презентує свій досвід на показових заняттях, масових заходах, представляє результативність роботи за навчальний рік колегам та громадськості.

Лідія Миколаївна є постійним учасником вебінарів, засідань творчих груп, які проводить відділ виховної роботи та позашкільної освіти Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського.

Лідія Миколаївна є головою методичного об'єднання військово-патріотичного спрямування, очолює волонтерський рух, за сумісництвом працює керівником гуртка

«Юні музеєзнавці-патріоти – майбутні захисники України». У співпраці з командуванням 169 навчального центру імені князя Ярослава Мудрого (Сухопутних військ Збройних сил України) створила музей Героїв АТО, Організації Об'єднаних Сил на честь загиблих випускників Деснянської школи.

Прикладом успішної реалізації стратегії національно-патріотичного виховання школярів є робота гуртка «Юні музеєзнавці-патріоти – майбутні захисники України». Гурток працює за програмою «Майбутній захисник України», складеною Лідією Миколаївною (наказ Управління освіти і науки Чернігівської облдержадміністрації від 19.01.2021 року, протокол № 5). Ключовим вектором роботи гуртка є презентації тематичних експозицій у музеї Героїв АТО/ООС, зустрічі з учасниками бойових дій, співпраця з 169-м Навчальним центром імені князя Ярослава Мудрого, волонтерські акції, проведення патріотичних заходів, підготовка та апробація наукових досліджень, організація навчальних та тематичних екскурсій, популяризація героїзму учасників бойових дій у засобах масової інформації. Результативність такої роботи – формування у старшокласників стійкого образу військовослужбовця – захисника свого народу.

Вихованці Лідії Миколаївни постійні учасники науково-дослідницьких проєктів Малої академії наук, у 2023 році підготували статтю «Громадська організація «Єдина родина Чернігівщини: структура та головні напрями діяльності» для XXVII наукової конференції молодих вчених та студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка.

Педагог успішно впроваджує патріотичні акції: «Твоя допомога необхідна військовим», «Кришечка», «Добро починається з тебе». У лютому 2022 року долучилась до самооборони свого селища, за що була неодноразово нагороджена. Пише власні вірші та сценарії, виступає в ролі ведучої патріотичних заходів «Герої сьогодення поміж нас», «Доки люди живі, доти пам'ять живе» та інших. Її досвід описаний у книзі «Чернігівщина. Імена та здобутки» (с.88-89). Активний учасник вебінарів, міських, обласних, Всеукраїнських конкурсів фахової майстерності (виграла II місце в 2019, 2020 роках). У 2021 році посіла I місце в обласному етапі Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури для позашкільних навчальних закладів системи освіти (військово-патріотичний напрям); в обласному етапі конкурсу педагогічної майстерності «Джерело творчості-2019» виграла – II місце, у 2021 році – I місце. Співпрацює з Міжнародною асоціацією позашкільної освіти, де бере участь у семінарах, вебінарах. 27 березня 2024 року була учасником **Всеукраїнського круглого столу за участю міжнародних партнерів** «Концепція позашкільної освіти в умовах воєнного стану», де представила досвід військово-патріотичного виховання позашкільля від Чернігівської області.

Лідія Миколаївна депутат чотирьох скликань. За успіхи у роботі відзначена: Грамотою Командувача Сухопутних військ Збройних Сил України генерал-полковника Сергія Миколайовича Попка (грудень 2018 р.); Почесною Грамотою Управління освіти і науки Чернігівської обласної адміністрації (наказ від 13.08.2018 № 48); Почесною грамотою Чернігівської обласної ради серпень (від 20.08.2021 р.), Нагрудним Знаком імені князя Ярослава Мудрого 169 НЦ, орденом «Патріот Чернігівщини» (наказ від 20.08.2021 року № 35); Подякою відділу освіти Деснянської селищної ради, серпень 2022 р.; як депутат – Подякою Деснянської селищної ради в 2022 р.; дипломом лауреата щорічної обласної премії імені Софії Русової (2022 р.); медаллю «За жертвовність і любов до України» (від 12.10.2022 № 5845).

З метою збереження життя та здоров'я краян з лютого 2022 року веде групу «5-й округ «Десна» у вайбері.

Лідія Миколаївна має активну позицію, завжди приходиться на допомогу. У неї багато друзів, вона є авторитетним педагогом для дітей, їхніх батьків, громадськості.

Проведення конкурсів педагогічної майстерності для педагогів закладів позашкільної освіти сприяє популяризації **методичних** здобутків; впровадженню в практику інтерактивних методик, удосконаленню освітнього процесу.

Із метою підвищення якості, удосконалення змісту позашкільної освіти в січні-лютому 2024 року проведено II (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу «Джерело творчості» за військово-патріотичним, науково-технічним, туристсько-краєзнавчим, художньо-естетичним напрямками позашкільної освіти.

На конкурс надійшло 11 робіт переможців I етапу конкурсу (серед територіальних громад): 3 – військово-патріотичного, 1 – науково-технічного, 2 – туристсько-краєзнавчого, 5 – художньо-естетичного напрямів позашкільної освіти.

У конкурсі взяли участь керівники гуртків закладів позашкільної освіти Бобровицької, Коропської, Носівської, Семенівської, Сновської, Талалаївської територіальних громад, м. Ніжина, Чернігівського обласного комунального позашкільного навчального закладу «**Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді**».

Конкурс було проведено в заочній формі. Журі оцінювало матеріали конкурсантів, представлені у вигляді електронного портфоліо (анотація, опис власного досвіду, його результативність, відеозаписи занять гуртка, масового заходу).

Заняття, презентовані керівниками гуртків у відеозаписах та конкурсних матеріалах, продемонстрували певний рівень знань з методики організації роботи гуртка, педагогіки і психології, уміння застосовувати інноваційні технології в освітньому процесі. Змістовні та належно оформлені матеріали подано Бобровицьким закладом позашкільної освіти «Центр дитячої творчості» Бобровицької міської ради (заняття «Лялька-мотанка»), Ніжинською станцією юних техніків Ніжинської міської ради (виховний захід «Безпека на дорогах»), Ніжинською гімназією № 3 Ніжинської міської ради Чернігівської області (заняття «Виготовлення оберегів для захисників»), комунальним позашкільним навчальним закладом «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді» (заняття «Коропщина в іменах»).

Традиційним стало використання в роботі інформаційно-комунікаційних технологій.

Переможцями всеукраїнського етапу конкурсу стали: Пархоменко Тетяна, керівник гуртка Ніжинської станції юних техніків Ніжинської міської ради (II місце у номінації «Керівник гуртка» науково-технічного напрямку); Савич Анна, керівник гуртка КПНЗ «Центр національно-патріотичного виховання, туризму та краєзнавства учнівської молоді» (III місце – туристсько-краєзнавчий напрям).

У травні 2024 року проведено I (обласний) етап Всеукраїнського конкурсу рукописів навчальної літератури з позашкільної освіти за військово-патріотичним, туристсько-краєзнавчим, художньо-естетичним напрямками позашкільної освіти в категоріях «Навчальні програми за напрямками позашкільної освіти» та «Навчальна література за напрямками позашкільної освіти».

На конкурс надійшло 9 робіт (2 – військово-патріотичного, 3 – туристсько-краєзнавчого, 4 – художньо-естетичного напрямів позашкільної освіти).

У конкурсі взяли участь керівники гуртків закладів позашкільної освіти Бобровицької, Сосницької, Деснянської територіальних громад, міст Чернігова, Прилук.

Учасники конкурсу продемонстрували високий рівень фахової та методичної підготовки, інноваційної компетентності (впровадження ігрових, проєктних, освітньо-розвивальних технологій).

Матеріали, представлені керівниками гуртків комунального позашкільного закладу освіти «Чернігівський центр дитячо-юнацького туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання» Чернігівської міської ради, Деснянського закладу позашкільної освіти «Центр творчості дітей та юнацтва» Деснянської селищної ради (інформаційний

довідник з мінної безпеки) у категорії «Навчальна література за напрямками позашкільної освіти», Будинку дитячої та юнацької творчості Сосницької селищної ради, змістовні, розкривають технології розвитку навичок самостійної роботи, доповнені ілюстраціями, фотоматеріалами, репродукціями, схемами тощо.

У роботах педагогів комунального закладу Центру творчості дітей та юнацтва Прилуцької міської ради Чернігівської області в категорії «Навчальні програми за напрямками позашкільної освіти» вдало визначено мету, завдання, зміст, порядок, способи організації освітньої діяльності, вимоги щодо результатів роботи за програмою.

Рукописи навчальної літератури переможців I (обласного) етапу конкурсу (I місце) направлено для участі у II етапі.

Метою позашкільної освіти є розвиток здібностей дітей та молоді у сфері культури, технічної та художньої творчості, здобуття ними знань, вмінь, навичок та практичного досвіду, необхідних для їх соціалізації та самореалізації. Це пов'язано з оновленням змісту освіти, удосконаленням уже відомих та пошуком нових методів і засобів навчання.

Важливе місце в освітньому процесі закладу позашкільної освіти належить навчальним програмам гуртків. Навчальні програми з позашкільної освіти, що містять етнічні, історичні, соціокультурні, природно-кліматичні особливості певного регіону України; специфіку кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного забезпечення; враховують психофізіологічні особливості, нахили, інтереси та рівень підготовленості вихованців, учнів, слухачів закладів позашкільної освіти, затверджуються обласними, районними, міськими органами управління освітою.

Навчальні програми, затверджені місцевими органами виконавчої влади, мають бути розміщені на вебсайтах відповідних органів управління освітою або їх методичних установ.

Координацію діяльності з розроблення навчальних програм здійснюють обласні заклади післядипломної педагогічної освіти або відповідні методичні структури місцевих органів управління освітою, яким делеговано такі повноваження.

Порядок та технологія розроблення навчальних програм з позашкільної освіти визначено Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (лист ДНУ «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» від 05.06.2013 № 14.1/10-1685) та оновлено Методичними рекомендаціями щодо змісту та оформлення навчальних програм з позашкільної освіти (листи ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» від 16.08.2023 № 21/08-1330, 03.04.2024 № 212/08-548).

У 2024 році розглянуті та затверджені обласні навчальні програми з позашкільної освіти, а саме:

- гуманітарного напрямку «Наука для малят» (Центр творчості дітей та юнацтва Прилуцької міської ради Чернігівської області);
- художньо-естетичного напрямку «Художня обробка шкіри» (Чернігівський обласний центр науково-технічної творчості учнівської молоді); «Художнє зварювання» (Державний навчальний заклад «Ніжинський аграрний ліцей Чернігівської області»); «Художнє в'язання», «Дівоча школа «Ассоль» (Центр творчості дітей та юнацтва Прилуцької міської ради Чернігівської області);
- еколого-натуралістичного напрямку: «Екосвіт», «Хімія в побуті», «Пізнавальна хімія», «Фотонатуралісти», «Світ рослин», «Основи екологічного дизайну» (комунальний заклад «Чернігівська обласна станція юних натуралістів»);
- туристсько-краєзнавчого напрямку «Скандинавська ходьба» (комунальний позашкільний заклад освіти «Чернігівський центр дитячо-юнацького

туризму, краєзнавства та військово-патріотичного виховання» Чернігівської міської ради);

- фізкультурно-спортивного напрямку «Айкідо», «Шахи-64» (Центр творчості дітей та юнацтва Прилуцької міської ради Чернігівської області);
- соціально-реабілітаційного напрямку «Перлина» (Центр творчості дітей та юнацтва Прилуцької міської ради Чернігівської області).

Обласні навчальні програми розміщені на сайті Чернігівського обласного інституту за покликанням: <https://drive.google.com/drive/folders/1V1AWYffC7xYJWuACqAw-K3la4cCn9kF2>.

Освітній процес в очному режимі в закладах позашкільної освіти запроваджується в приміщеннях або будівлях закладу тільки в межах розрахункової місткості споруд цивільного захисту, що можуть бути використані для укриття учасників освітнього процесу в разі увімкнення сигналу «Повітряна тривога» або інших відповідних сигналів оповіщення.

Керівники закладів позашкільної освіти несуть персональну відповідальність за організацію безпечних умов для здобувачів освіти та всіх працівників закладу у разі проведення освітнього процесу в очній формі.

У рамках Національної програми з охорони психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, Всеукраїнської програми ментального здоров'я на курсах підвищення кваліфікації висвітлюється тема «Перша психологічна допомога учасникам освітнього процесу під час та після завершення воєнних дій».

Позашкільна освіта є важливою складовою системи безперервної освіти, що закріплено Конституцією України, законами України «Про освіту» та «Про позашкільну освіту». Вона спрямована на розвиток здібностей і обдарувань вихованців, учнів та слухачів, задоволення їхніх інтересів, духовних запитів і потреб у професійному визначенні.